Plnění cílů výzkumu na r. 2016

Oblast 1. Výzkum knižní kultury středověkých Čech – garant Kamil Boldan

Cíl 1: Průzkum provenienci středověkých rukopisů a inkunábulí uložených v kmenovém fondu NK. Vzhledem k rekonstrukci Klementina od druhé poloviny roku 2016 se průzkum soustředí na kolejní knihovny pražské univerzity, rukopisy z tzv. pražské lobkovické knihovny a na knižní vazby inkunábulí.

Výsledek:

J_{neimp} – článek v odborném neimpaktovaném periodiku o středověkých rukopisech z knihovny hrabat von Manderscheid, dochovaných v pražské lobkovické knihovně, která je součástí fondu NK (autor Milada Svobodová, rok uplatnění 2016)

Plnění:

Byl proveden důkladný popis všech provenienčních znaků zhruba stovky středověkých kodexů z někdejší pražské lobkovické knihovny a současně bližší prosopografický průzkum k jednotlivým majitelům (signaturové odd. XXIII). Článek o středověkých rukopisech z knihovny hrabat von Manderscheid, jež vplynula do pražské lobkovické knihovny, byl uveřejněn v periodiku Studie o rukopisech (autorka M. Svobodová).

Cíl 2: Základní výzkum knižní kultury středověkých Čech – 1) výzkum knihoven pražské univerzity a osobních knihoven univerzitních mistrů, šlechtických, církevních a měšťanských knihoven, které jsou součástí fondu NK ČR. V r. 2016 se provede dokumentace provenienci v 1 200 nedigitalizovaných středověkých rukopisech, zpracování provenienci ve 100 rukopisech pražské lobkovické knihovny (sign. Oddělení XXIII) a ve 330 svazcích inkunábulí (sign. Oddělení 39). 2) výzkum středověkých rukopisů v knihovnách sběratelů 17. až 20. století (průmyslník a sběratel Otokar Kruliš-Randa, šlechtic Ferdinand Hoffmann z Grünbüchlu, hrabě František Josef ze Šternberka a Manderscheidu). 3) průzkum středověkých bohemikálních rukopisů a inkunábulí, uložených v rakouských a německých knihovnách (Berlín – Staatsbibliothek zu Berlin, Lipsko – Universitätsbibliothek, Drážďany – Sächsische Landesbibliothek, Brémy - Staats- und Universitaätsbibliothek, Pasov – Staatliche Bibliothek, Vídeň – Österreichische Nationalbibliothek).

Výsledky:

J_{neimp} – článek v odborném neimpaktovaném periodiku o bibli utrakvistického kněze Jana Gaudencia s edicí jeho latinských letopisných záznamů (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2016)

J_{neimp} – článek v odborném neimpaktovaném periodiku, který se zaměří na husitika pocházející z knihovny průmyslníka Otokara Kruliše-Randy (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2016)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku, který prozkoumá knihovny českobratrských literátů do konce středověku (autor Ota Halama, rok uplatnění 2017)

Plnění:

1) Základní výzkum se zaměřoval na majitele středověkých knih. Byla provedena dokumentace proveniencí v 1 200 nezdigitalizovaných středověkých rukopisech a provenienční poznámky zachyceny na 3 500 snímcích. Byl proveden průzkum majitelů ve více než třech stovkách nejstarších inkunábulí včetně bližšího určení provenience jejich knižních vazeb (signaturové oddělení 39).

2) V periodiku Studie o rukopisech byl publikován příspěvek o středověkých kodexech s husitiky, které pocházejí z knihovny průmyslníka Otokara Kruliše-Randy (autor J. Marek), a příspěvek o iluminované Bibli z majetku utrakvistického kněze Jana Gaudencia s komentovanou edicí Gaudenciových letopisných záznamů z doby husitské revoluce (autor K. Boldan). Do tisku byl odevzdán příspěvek, který zkoumá složení knihoven českobratrských literátů na sklonku středověku (autor O. Halama, Evangelická teologická fakulta UK, zaměstnaný formou DPČ).

3) J. Marek a K. Boldan podnikli cesty do několika německých a rakouských knihoven, kde zkoumali tamní bohemika. J. Marek se zaměřil především na průzkum málo známých rukopisných bohemik 15. století. K. Boldan studoval původní provenience výtisků českých a moravských tisků 15. století (Staatsbibliothek zu Berlin, Universitätsbibliothek Leipzig, Sächsische Landesbibliothek Dresden, Staats- und Universitätsbibliothek Bremen, Staatliche Bibliothek a Stadtarchiv Passau, Österreichische Nationalbibliothek Wien). Obdobný průzkum byl prováděn v některých domácích paměťových institucích (biskupská knihovna Hradec Králové, arcibiskupská knihovna Kroměříž, Moravský zemský archiv v Brně, Jihočeská vědecká knihovna, pob. Zlatá Koruna, Státní oblastní archiv Český Krumlov aj.). Z dalších domácích a zahraničních paměťových institucí byly objednány reprodukce ze zatím blíže nepopsaných bohemikálních rukopisů. K. Boldan podnikl v souvislosti s přípravou dvou studií o osudech sbírky středověkých iluminovaných kodexů cisterciáckého kláštera v Oseku po skončení druhé světové války (deponovány v NK) služební cesty do Státního archivu v Litoměřicích, Státního okresního archivu v Teplicích a Městského archivu v Plzni. Jedna z těchto studií bude věnována neznámému oseckému rukopisu s galerií saského panovnického rodu Wettinů. Vzhledem k tomu, že se ve dvou kolech o zakázku na vyhotovení překladu této studie do německého jazyka žádný z oslovených dodavatelů nepřihlásil, bude 2017 publikována česky s obsáhlejším německým resumé, a ušetřené prostředky byly použity na zhotovení reprodukcí z rukopisu z Lobkowiczkých sbírek.

Cíl 3: Mezinárodní spolupráce při výzkumu kulturního dědictví – pokračující výzkum

a) Člen řešitelského týmu J. Marek se zúčastní zasedání konsorcia Text Encoding Initiative (TEI), jež se v roce 2016 uskuteční ve Vídni – cílem je spolupráce na definování standardu pro zápis provenienčních znaků u rukopisů a inkunábulí. b) V rámci spolupráce na databázi Einbanddatenbank bude probíhat zpracování slepotiskového knihařského nářadí českých pozdně středověkých dílen - člen řešitelského týmu K. Boldan se zúčastní konference pracovní skupiny pro dějiny knižních vazeb, která se uskuteční v německém Coburgu.

Výsledky cíle mezinárodní spolupráce pokračujícího výzkumu za předcházející období:

B – odborná kniha Typografické úřední jednolisty jagellonského věku (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2016)

B – odborná kniha Václav Koranda ml. a proměny komunikace v jagellonském věku (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2016)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná nejstarším tiskům Husových děl (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2016)

C – kapitola v kolektivní monografii, která na příkladu vydání policejního řádu zemského představí možnosti datování inkunábulí pomocí filigránů (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2016)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná využití typografického média v odpustkových kampaních (autor Kamil Boldan, rok uplatnění 2016)

C – kapitola v kolektivní monografii věnovaná postojům Václava Korandy ml. ke kompaktátům (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2016)

J_{neimp} – článek v odborném neimpaktovaném zahraničním periodiku (rozbor textu významného protiutrakvistického polemika Mařík Rvačky, autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2016)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku, který prozkoumá polemiku hlavního představitele utrakvistů Václava Korandy ml. se zástupci katolické církve (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2016)

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku věnovaný traktátku De bellis a pojetí tělesného boje v postilách Jakoubka ze Stříbra (autor Jindřich Marek, rok uplatnění 2016)

Plnění:

V rámci spolupráce v konsorciu Text Encoding Initiative (TEI) se člen řešitelského týmu J. Marek zúčastnil zasedání konsorcia TEI, jež se uskutečnilo ve Vídni. V rámci pracovní skupiny

pro rukopisy tu mj. diskutoval podobu přepisů primárních pramenů. Kamil Boldan se zúčastnil zasedání odborné skupiny k dějinám knižních vazeb, která se konala v Coburgu. Během pracovní schůzky informoval Andrease Wittenberga ze Státní knihovny v Berlíně, koordinátora projektu Einbanddatenbank, o připravených dodatcích ke katalogu slepotiskového nářadí českých knihvazačských dílen v pozdním středověku.

Z výsledků za předcházející období byl publikován rozsáhlý katalog středověkých latinských rukopisů získaných dnešní Národní knihovnou od vydání katalogů Josefa Truhláře roku 1906 (autoři J. Marek – M. Dragoun, druhý autor na katalogu pracoval 2015 formou DPČ). Dále byla vytištěna kniha Typografické úřední jednolisty jagellonského věku (autor K. Boldan), která formou historické kontextualizace přibližuje celkem 23 bohemikálních jednolistů vydaných před rokem 1526. Vydání knihy Václav Koranda mladší (autor J. Marek) o činnosti dlouholetého administrátora utrakvistické církve bylo přesunuto na 2017. Důvodem je unikátní nález více než stovky neznámých dokumentů z 2. poloviny 15. století vztahujících se ke Korandově osobě, učiněný na počátku 2016 při restaurování knižních desek jednoho prvotisku. Dopracované znění knihy bude odevzdáno do tisku v 1. čtvrtletí 2017. Dále byl v rámci německé kolektivní monografie publikován příspěvek o činnosti protiutrakvistického polemika Mařík Rvačky a v rámci periodika Studia mediaevalia Brunensia příspěvek o pojetí války u českého reformátora Jakoubka ze Stříbra (autor J. Marek). Článek Polemické spisy Václava Korandy mladšího proti papeži a představitelům katolické strany v Čechách vyjde ještě do konce 2016 v periodiku Historia mediaevalia Bohemica (autor J. Marek). Zbylé kolektivní monografie jsou připraveny do tisku.

Vedle plánovaných výsledků byly publikovány další čtyři články (dva vyšly ve sborníku uspořádaném k životnímu jubileu Z. Uhlíře, dva ve sborníku z přednáškového cyklu Západočeské univerzity, na který byli pozváni J. Marek a K. Boldan).

Oblast 2 – Hudební věda – garant Zuzana Petrášková

Realizování evidence, zpracování a prezentace hudebně historických sbírek z období let 1700 – 1900 uložených na území České republiky – garant Zuzana Petrášková

Cíl 1: Průzkum hudebně historických sbírek dosud neevidovaných v Souborném hudebním katalogu ani v databázi RISM (západní Čechy a severní Čechy)

Plnění:
Průzkum a částečné zpracování dosud neevidovaných sbírek proběhl v těchto institucích:
Muzeum Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech – záznamy uloženy do databáze RISM www.opac.rism.info , sigla CZ-RO
Kostel Povýšení sv. Kříže v Litomyšli – vypracovaný inventář sbírky, přiděleno sigla pro zpracování do databáze RISM
Kostel sv. Jana Křtitele v Teplicích – vypracovaný inventář sbírky,
Kontakt s celým pracovním týmem a metodické vedení prací je na velmi dobré úrovni.

Cíl 2: Zahájení tvorby databáze filigránů a příprava certifikované metodiky evidence filigránů – předpoklad uplatnění metodiky jako výsledku výzkumu v r. 2017

Plnění:
celkový počet záznamů k 23. 11. 2016 činí 1089, přispěvovateli jsou pracovníci řešitelského týmu z Národní knihovny a externí spolupracovníci pracující na průzkumu sbírek. Databáze je přístupná na adrese:
http://aleph.nkp.cz/web/watermarks/cze/intro.htm
Na základě zhodnocení příspěvků celého pracovního týmu předpoklad uplatnění metodiky bude splněn v roce 2017 dle plánu.

Cíl 3: Převod papírové dokumentace sbírek již evidovaných v Souborném hudebním katalogu do mezinárodní databáze RISM včetně hloubkové revize a příprava tematických katalogů takto zpracovaných sbírek (z fondu NK ČR sbírka Dr. Ludvíka Hornova, sbírka Barnabase Weise, sbírka kostela v Kolči, sbírka Archivu Konzervatoře v Praze, sbírka hudebnin rodiny Clam-Gallas z Českého muzea hudby).

Plnění:
kompletně jsou uloženy hudebniny z fondu NK ČR (současný stav, sbírka stále narůstá), probíhá příprava pro vydání tematických katalogů, tzn. studium vzniku jednotlivých provenienci (Hornov, Weiss, Koleč). Práce probíhají rovněž na zpracování historické sbírky uložené v Knihovně Pražské konzervatoře, cenného celku, který vlastnila hraběnka Elisa Šliková. Jedná se o dobové opisy a tisky z konce 18. a počátku 19. století.

Podařilo se zahájit práci v archivu hudebnin v Českém Krumlově, byla revidována část sbírky duchovní hudby a zahájeno zpracování do databáze RISM již v novém programu Muscat.

Všechny uložené záznamy jsou online přístupné na adrese: http://opac.rism.info. Po zadání sigla zpracovaných sbírek a jména vlastníků či proveniencí: CZ-Pu (Národní knihovna), CZ-Pnm (České muzeum hudby), CZ Pk (Archiv Konzervatoře v Praze), CZ-K (Český Krumlov) lze záznamy prohlížet a badatelsky využívat. Výkazy provedených prací jsou uloženy v hudebním oddělení.

Práce provedené ve všech třech cílech projektu budou sloužit v příštích letech plnění úkolů oblasti 2 – Hudební věda.

Výsledky:

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku o zpracování filigránů z rukopisných a tištěných hudebnin a využití jejich databáze pro výzkum (2016)

J_{rec} - článek v odborném recenzovaném periodiku o sbírce rukopisných hudebnin v NK ČR (2016)

B – Katalog hudební sbírky Clam-Gallas uložené v Národním muzeu – Českém muzeu hudby, jejíž zpracování probíhá, katalog plánován na roky 2016- 2017.

Plnění:

J_{rec} – článek v odborném recenzovaném periodiku o zpracování filigránů z rukopisných a tištěných hudebnin a využití jejich databáze pro výzkum (2016). Otištěno v časopisu Knihovna: knihovnická revue http://knihovnarevue.nkp.cz/

J_{rec} - článek o sbírce rukopisných hudebnin v NK ČR (2016) není dosud dokončen z důvodu nedostatečných podkladů k historickému původu některých proveniencí. Probíhá archivní průzkum těchto nutných dat. Článek bude publikován v roce 2017.

B - V databázi RISM je kompletně uložena sbírka hudebnin rodiny Clam-Gallas z Českého muzea hudby (3254 záznamů), provedena revize se Souborným hudebním katalogem, dokončena příprava těla katalogu – první verze k 23. 11. 2016 má 1200 stran, dokončen katalog filigránů této sbírky (příloha budoucího katalogu) 77 stran. V rámci průzkumu této sbírky proběhlo studium rodinných archivů Clam-Gallas jako příprava pro úvodní studii katalogu. V roce 2017 bude katalog připraven k tisku.

W – byl připraven a proběhl workshop pro pracovníky na projektu. Proběhlo školení zpracování do nového programu Muscat, který se používá při ukládání záznamů historických hudebních materiálů. Informace o workshopu je na adrese: http://www.rism.info/en/home/newsdetails/article/64/muscat-workshop-in-prague.html

Oblast 3 – Zdokonalení virtuálního badatelského prostředí Manuscriptoria – garant Zdeněk Uhlíř

Cíl 1: Pokračování ve spolupráci s chorvatskými partnery na on-line zpřístupnění děl staročeského a starochorvatského písemnictví, které vykazují genetické vztahy (korelace plných textů s obrazovými kopiemi)

Plnění:
Bylo skončeno jednání o smlouvě. Konvertor naprogramovaný v roce 2015 byl otestován ověřovacím importem a je připraven k přijímání dat. Bylo zprostředkováno jednání mezi Národní a univerzitní knihovnou v Záhřebu a Institutem chorvatského jazyka a jazykovědy, které by mělo vést ke spolupráci na přípravě plných textů starochorvatských děl se vztahem ke staročeskému prostředí.

Cíl 2: Zařazení dalších plných textů do Manuscriptoria (bude pokračovat v dalších letech) – předpokládá se rozsah v řádu několika desítek jednotlivých textů ročně (rozsah závisí na délce jednotlivých textů, která kolísá mezi jednotkami až stovkami stránek)

Plnění:
V roce 2016 bylo zpracováno 73 plných textů o celkovém rozsahu 7400 normostran.

Cíl 3: Vývoj registru digitalizace pro historické dokumenty – cílem je vytvořit nástroj pro digitalizované dokumenty z oblasti historických fondů, pro něž není možné použít Registr digitalizace - je prakticky nemožné jednoduše zjistit, zda k danému exempláři existuje digitální kopie a není možné zcela zabránit duplicitní digitalizaci exemplářů. Uvažovaný systém tuto situaci vyřeší přidělováním jednoznačného persistentního identifikátoru každé digitální kopii vzácných exemplářů. Bude spravovat seznam již digitalizovaných exemplářů a bude udržovat vazbu mezi identifikací exempláře (informace o jeho lokaci) a jeho digitální kopií. Rovněž bude spravovat a zpřístupňovat informace o již digitalizovaných dokumentech, jejich umístění v jednotlivých digitálních knihovnách, případně možnostech zobrazování či dalšího používání digitálních dat.

Výsledek:

Z_{polop} – Registr digitalizace pro historické dokumenty (r. 2016)

Plnění:
Do poloprovozu byl uveden systém pro registraci digitálních kopií historických dokumentů. Aplikace umožňuje vytvoření uživatelských účtů s různými stupni oprávnění – pro správce, administrátora a obecného uživatele. Systém může pojmout veškerou světovou produkci digitálních dokumentů v této oblasti (což jej odlišuje od národních registrů). Součástí řešeného úkolu bylo vytvoření mechanismů a nástrojů pro persistentní identifikaci fyzických exemplářů, bez které by registr nemohl fungovat. S existující kopií jsou tedy propojeny konkrétní fyzické exempláře (což je zásadní rozdíl oproti registrům navrženým pro správu

informací o digitalizovaných vydáních). K registru byla pořízena rozsáhlá detailní dokumentace.
http://www.manuscriptorium.com/cs/VaV2016#vav2016-1

Cíl 4: Vývoj URI resolveru pro historické dokumenty – je nadstavbou registru digitalizace pro historické dokumenty: umožní komukoliv získání jednoznačného URI pro libovolný digitalizovaný exemplář historického díla (na základě signatury a místa uložení exempláře) a přesměruje zájemce na existující digitální kopii

Výsledek:

Z_{polop} – URI resolver pro historické dokumenty (r. 2016)

Plnění:
Byl vytvořen poloprovoz veřejného dotazovacího rozhraní pro koncové uživatele, které využívá API resolveru. Jedná se o serverovou aplikaci s vlastním API, představující rozšíření registru digitalizace pro historické dokumenty, umožňující získat URI digitalizovaného historického díla pomocí identifikace fyzického exempláře za využití obsahu digitálních konkordancí.
http://www.manuscriptorium.com/cs/VaV2016#vav2016-2

Cíl 5: Diverzifikace částí a funkcionalit komplexního digitálního dokumentu prostřednictvím adaptace dostupné technologie vytvářené v komunitě IIIF (International Image Interoperability Framework http://iiif.io/) do systému Manuscriptoria, což mj. také znamená zapojit se aktivně do činnosti komunity IIIF a aktivně se podílet na vývoji a ověřování SW nástrojů.

Výsledky:

Z_{polop} - Instalace IIIF-compliant image serveru v prostředí distribuovaných digitálních úložišť v oblasti psaného kulturního dědictví (2016)

Z_{polop} - Manuscriptorium 4 pilotní verze s klientskými aplikacemi využívajícími možností IIIF (2016)

Plnění:
Byl vytvořen nástroj IIIF-compliant Image Server v prostředí distribuovaných digitálních úložišť. Protokol IIIF se zabývá problematikou přístupu k obrazovým datům v on-line repositories. Cílem bylo nasadit tento protokol v distribuovaném prostředí digitalizovaných historických knižních fondů, kde Manuscriptorium figuruje jako agregátor a kde jednotlivé spolupracující obrazové úložiště prezentují obrazový obsah rozdílnými způsoby. Cílem byla homogenizace přístupů k obrazovým informacím v dané oblasti zájmu, které bude dosaženo prostřednictvím modifikovaného Manuscriptoria s podporou IIIF protokolu.

Zároveň byla vytvořena první testovací verze Manuscriptoria 4.0 s plnou podporou přístupu k obrazovým datům pomocí protokolu IIIF.
http://www.manuscriptorium.com/cs/VaV2016#vav2016-3

Cíl 6: Vyhodnocení principů komunikace mezi digitálními úložišti a možností jednoznačného adresování fragmentů informací pro zajištění přístupu k práci s informacemi v jiných typech dat – zejména pro zajištění přístupu k fragmentům informací v plných textech a k zajištění přístupu k informacím v hudebních notacích.

Výsledek:

A – elektronický dokument vystavený na www.manuscriptorium.com – obsahem bude definování standardu/protokolu pro adresování (odkazování) fragmentů informací v textových edicích dokumentů a v edicích hudebních notací se zřetelem k metadatovému formátu XML TEI P5 Schema dle ENRICH.XSD, tento standard/protokol bude předepsán ve vypracované dokumentaci – (předpoklad 2016/2017).

Plnění:

Příslušný dokument byl zpracován a je dostupný na URL
http://www.manuscriptorium.com/cs/FAMP

Dokumentace všech aplikovaných výsledků řešení této oblasti souborně jsou dostupná z URL: http://www.manuscriptorium.com/cs/VaV2016

Oblast 4 – Webové archivy pro vědecký výzkum – garant Jaroslav Kvasnica

Cíl 1: Stanovení typologie a výběru specifických metadat pro náš webový archiv, které by nadále mohly být extrahovány a zpřístupněny uživatelům.

Výsledek:

J_{rec} - odborný článek specifických metadat nacházejících se ve webových archivech (2016)

Plnění:
Publikovaný článek: KVASNICA, Jaroslav. Vědecké využití dat z webových archivů. *Knihovna: knihovnická revue*. 2016, **27**(2), 23–34. ISSN 1801-3252.

Článek se věnuje metadatům, které je možné najít v českém webovém archivu a zároveň dnes existuje specifikace, dle které je možné metadata extrahovat, uložit a zpřístupnit. V článku jsou také probírány potřeby a požadavky badatelů, kteří ke své práci mohou využít webové archivy, tedy potenciálních uživatelů českého webového archivu.

Cíl 2: Analýza WAT (Web Archive Transformation) specifikace včetně nástrojů a využití, jako možného metadatového formátu pro uložení a práci s extrahovanými metadaty.

Výsledek: textový materiál, který bude obsahovat výsledky analýzy a bude sloužit pro další výzkum a vývoj nástrojů v následujících etapách řešení cíle.

Plnění:
Dokument: Metadatové formáty pro uložení strukturovaných dat z českého webového archivu (příloha 1).

Zatímco článek se věnoval metadatům v teoretické rovině, analýza jde více do hloubky a zabývá se technickými detaily jednotlivých metadatových specifikací, které využívají světové webové archivy. Zaměřena je i na nástroje, které lze využít. Dokument bude sloužit k dalším fázím výzkumu, jehož cílem je zpřístupnit metadata pro uživatele českého webového archivu.

Oblast 5 – Dlouhodobá ochrana digitálních dokumentů – garant Zuzana Kvašová

Cíl 1: Analýza standardů pro dlouhodobé uchovávání zvukových dokumentů - definice národního metadatového profilu a podporovaných formátů na národní úrovni

Výsledek:
J_{rec} - odborný článek popisující možnosti dlouhodobého uchování zvukových dokumentů z hlediska formátů a nezbytných metadat (2016)

Plnění:
V roce 2016 započal výzkum v oblasti dlouhodobé archivace zvukových dokumentů. Problematika digitalizace zvukových dokumentů je v ČR řešena několika institucemi v čele s Moravskou zemskou knihovnou, avšak chybí metodiky a standardy, které by řešily dlouhodobou ochranu tohoto typu dat. NK ČR se touto problematikou začala zabývat za konzultací se zástupci Virtuální národní fonotéky a Moravské zemské knihovny. Výsledkem je analýza možnosti vytvoření standardů pro dlouhodobé uchovávání zvukových dokumentů s důrazem na průzkum užívaných datových standardů a jejich metadatový popis a doporučení vhodných standardů a nástrojů k jejich plnění (viz příloha č. 1).

Na dané téma byl vytvořen odborný článek „Příprava na dlouhodobé uchovávání zvukových dokumentů v NK ČR“, který zatím nebyl publikován. Je plánováno, že bude aspirovat na publikování ve speciálním čísle recenzovaného časopisu Knihovna – knihovnická revue, které by mělo být věnováno zvukovým dokumentům (viz příloha č. 2).

Cíl 2: Analýza potřeb LTP úložiště z hlediska rozšíření vnitřního metadatového profilu pro AIP balíčky. Analýza bude podkladem pro vývoj vnitřního metadatového formátu LTP.

Výsledek: textový materiál, který bude obsahovat výsledky analýzy a bude sloužit pro další výzkum a vývoj nástrojů v následujících etapách řešení cíle.

Plnění:
Vznikla analýza možností vytvoření vnitřního metadatového profilu pro LTP systém NK ČR, který byl vytvořen v rámci projektu NDK, respektive popis funkčností vnitřního metadatového profilu, jeho nezbytností a možností uplatnění. Analýza je zaměřena na dva přístupy k vytvoření tzv. vnitřního metadatového formátu – vytvoření univerzálního metadatového formátu samotného LTP úložiště a vytvoření a zefektivnění metadatového profilu AIP balíčku (archivačního balíčku vstupujícího do LTP úložiště. Viz příloha č. 3.

Cíl 3: Analýza právních, organizačních a technických možností zapojení online periodik do systému ČIDLO, vč. návrhu výběru, jaké jsou vhodné, definování nutných náležitostí modulu pro tento typ dokumentů.

Výsledek: textový materiál, který bude obsahovat výsledky analýzy a bude sloužit pro další výzkum a vývoj nástrojů v následujících etapách řešení cíle.

Plnění:

Vznikla analýza nejčastěji užívaných redakčních systémů on-line periodik v českém prostředí (8 redakcí, 58 titulů). Na základě zhodnocení poskytnutých dat byly určeny tři nejrozšířenější redakční systémy, dále byl proveden jejich podrobný rozbor. Na základě těchto předběžných informací byly definovány nutné úpravy, které by bylo nutné realizovat, aby tyto systémy automatizovaně spolupracovaly se softwarem CZIDLO. Po organizační a právní stránce nebyly zjištěny žádné vážnější překážky, standard URN:NBN byl od počátku zamýšlen i pro identifikaci on-line vědeckých a obdobných studií a textů. Vedle vlastní analýzy vznikl i vzorový plugin pro Open Journal System, který však nemohl být reálně otestován a pro konkrétní periodikum by musel být ještě doplněn.

Vytvořena analýza, příloha č. 4, návrh pluginu – příloha č. 5.

Za rok 2015:

V oblasti 2, na kterou nyní Oblast 5 personálně i tematicky navazuje, byl ohlášen výsledek **J_{rec}** - odborný článek o využívání perzistentních identifikátorů digitálních dokumentů v EU a o nástrojích k jejich podpoře (2015). Na konci roku 2015 byl článek v redakčním řízení (jak bylo uvedeno v hlášení výsledků za rok 2015), v roce 2016 byl publikován.

Článek viz příloha č. 6.

Oblast 6 – Vývoj a ověřování metodik ochrany, konzervace a restaurování knihovních fondů (historických i novodobých) – vytvoření mezioborového metodologického centra restaurování a konzervace knihovních fondů – garant Petra Vávrová

Cíl 1: Budování a zpřesňování znalostní databáze a elektronických formulářů
Pokračování průzkumu fondů – srovnávání a korelace výsledků průzkumu fondů s výsledky jiných typů průzkumů na stejném fondu, zpřesňování zadávaných dat a údajů, jejich kategorizace. Plnění znalostní báze a statistické vyhodnocování výsledků, formulace strategických priorit na základě zjištěných výsledků. Pokračování v ověřování využití $\mathbf{N_{met}}$ certifikované metodiky průzkumu fondů s využitím vylepšené databáze a $\mathbf{Z_{polop}}$ využití znalostní databáze v péči o knihovní fondy NK ČR *Collection survey* (2013) v praxi.

Plnění:
Průzkum novodobých fondů v Národní knihovně ČR v roce 2016 probíhá od května do prosince 2016. Od 1. 5. 2016 do 29. 11. 2016 bylo zapsáno 13900 exemplářů, přičemž část pracovníků byla najata i z jiných zdrojů. Zkoumané signatury jsou 54 E – průzkum této signatury probíhal již v loňském roce, v letošním roce se jednalo pouze o dokončení průzkumu této signatury. Nově začal průzkum signatury Nc. Jedná se obecně o kontrolu fyzického stavu exemplářů, zápis zjištěných poznatků do Formuláře průzkumu a stanovení hodnoty pH povrchu papíru a zápis zjištěných hodnot do Formuláře a pořízení fotodokumentace poškození. V letošním roce byl dán důraz na správnost a úplnost vyplňování dat v Aplikaci průzkum fondu a precizování databáze i poloprovozu Collection survey s MZK a VKOL, kteří se s námi na průzkumu podílí. Výsledky průzkumu fyzického stavu už v několika posledních letech byly využity k výběru knih na odkyselování a informace z průzkumu byly použity i pro tvorbu Registru odkyselených knih v ČR. Zároveň byly výsledky průzkumu využity k plánování výroby ochranných obalů i konzervátorské i restaurátorské zásahy na novodobém fondu NK ČR.

Srovnání vybraných parametrů průzkumu fyzického stavu fondů také probíhá s jinými metodami průzkumu – konkrétně srovnáváme hodnoty pH získané pH elektrodou v rámci průzkumu s hodnotami pH získanými z přístroje SurveNIR (chemometrický výsledek srovnáním se standardy materiálů). Viz Příloha č. 1.

Přednáška na 17. konferenci “Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2016” konané ve dnech 30. listopadu a 1. prosince 2016 v konferenčním sále Národního archivu v Praze, Archivní 4, Praha 4 – Chodovec. Konference je věnována problematice spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče při využívání informačních a komunikačních technologií pro ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví.
Petra Vávrová, Dana Hřebecká, Jitka Neoralová, Magda Součková, Lucie Palánková, Kristýna Boumová, Tereza Sazamová - Národní knihovna ČR, MgA. Lenka Vitikáčová, PhDr. Jindra Pavelková z Moravské zemské knihovny v Brně, Mgr. Miloš Korhoň, Bc. Jitka Šimečková z Vědecké knihovny v Olomouci: Aplikace pro průzkum fyzického stavu novodobých knihovních fondů – 6 let praktických zkušeností a využívání 3 knihovnami

Cíl 2: Monitoring kvality ovzduší v depozitářích NK ČR
Měření plynných polutantů v depozitářích – pokračování v různých (nových o starých) typech depozitářů, výsledky by měly sloužit k plánování nápravných opatření (využití filtrů apod.)

Měření odolnosti papíru a vazebních materiálů vůči světelnému záření – zaměření na přenosné skenery v badatelnách a pokračování ve sledování dlouhodobého účinku světla na materiály knihovních fondů, zejména tzv. post-radiační efekty. Pokračování souběžného měření koncentrace oxidů síry a dusíku po nastěhování historických fondů do barokního sálu, odolnosti papíru a vazebních materiálů vůči světelnému záření a sledování vlivu světelných podmínek na vlastnosti materiálů knihovních fondů.

Výsledek:
D – článek ve sborníku – předpokládané vydání 2016, uplatnění výsledku 2017

Plnění:
Měření plynných polutantů v depozitářích probíhá v Barokním sále NK ČR a průběžně i v dalších depozitářích, kde jsou srovnávány výsledky a je prováděna korelace s měřením certifikovanou laboratoří. Výsledky z certifikované laboratoře jsou uvedeny v příloze č. 2. Z výsledků vyplývá, že naměřené hodnoty překračují povolené limity. V příštím roce by tyto výsledky měly být podkladem pro zajištění filtrace vzduchu alespoň v nejvzácnějším Barokním sále či sloužit jako podklad k zajištění úpravy vzduchu.
Pokračuje stanovení odolnosti materiálů vůči světelnému záření, na VŠCHT Praha bylo zadáno světelné stárnutí materiálů, které bude probíhat i v příštím roce (dlouhodobější experiment – male změny v krátkém čase) a budou vyhodnocovány výsledky.

Na “XVI. semináři restaurátorů a historiků, Opava 2016” ve dnech 23. – 26. května 2016 v Opavě byl vybrán organizačním výborem místo příspěvku a výsledku D poster (výsledek O) s názvem “Zlepšení kvality vnitřního ovzduší knihoven a archivů s cílem významně omezit degradaci knihovních a archivních materiálů - Příklad návrhu aplikace památkového postupu na dva depozitáře Národní knihovny“.

Cíl 3: Vývoj nových metodik ochrany, konzervace a restaurování knihovních fondů (historických i novodobých)
Další zkvalitňování návrhu konzervačního pracoviště se zaměřením na novodobé dokumenty, přípravu fondů na odkyselování, konzervaci a opravy a návrh dalších konzervačních postupů novodobých knižních dokumentů s návazností na hromadnou digitalizaci. Průzkum barevné vrstvy iluminovaných rukopisů – pokračování Metodiky konzervace a restaurování poškozených knihovních fondů. Příprava certifikované metodiky dokumentace fyzického stavu a různých typů poškození historických fondů, zpracování a evidence konzervátorských a restaurátorských průzkumů, s využitím systému ResIS.

Výsledky: předložení finální verze metodiky k certifikaci

N_{met} – Příprava novodobých knihovních fondů na hromadné odkyselování a kontrola kvality odkyselování – kritéria výběru a proces zpracování (certifikace r. 2016)
Metodika se uplatní zejména u knihoven, které mají právo povinného výtisku využívaného pro budování konzervační knižní sbírky. Každá knihovna s právem povinného výtisku je vázána zákonnou povinností svou konzervační sbírku uchovávat trvale. Výběru technologie odkyselování by vždy měl předcházet průzkum fyzického stavu (především zjištění hodnoty pH papíru), dále pak příprava exemplářů na odkyselování. Nedílnou součástí kvalitní péče o fondy je také kontrola kvality po odkyselování, kterou metodika popíše. Využití technologie

odkyselování by mělo prodloužit životnost papíru a tedy knihovních a archivních dokumentů. Metodiku využijí všechny instituce, které se rozhodnou oddálit rozpad papíru kyselou hydrolýzou a zvolí jako ochranu odkyselení papíru, tedy především knihovny, archivy, muzea.

N_{met} - Metodika restaurování starých tisků před digitalizací (certifikace r. 2016)
Metodika se uplatní, které mají právo povinného výtisku využívaného pro budování konzervační knižní sbírky. Každá knihovna s právem povinného výtisku je vázána zákonnou povinností svou konzervační sbírku uchovávat trvale. Předložená metodika podrobně představuje způsob ambulantních zásahů, restaurování starých tisků před digitalizací s ohledem na jejich ochranu a zlepšení fyzického stavu. Metodika slouží jako návod na opravy poškozených knihovních fondů dalším kulturním institucím, které vlastní tento druh kulturního dědictví, aby bylo zachováno pro budoucí generace v co možná nejlepším fyzickém stavu, měla by být tedy využívána knihovnami, archivy, muzei, galeriemi apod.

N_{met} - Metodika dokumentace fyzického stavu a různých typů poškození historických fondů, zpracování a evidence konzervátorských a restaurátorských průzkumů s využitím systému ResIS (certifikace r. 2017)
Metodika se uplatní u knihoven s konzervační povinností stanovenou zákonem. Jedná se o knihovny, které mají právo povinného výtisku využívaného pro budování konzervační knižní sbírky. Každá knihovna s právem povinného výtisku je vázána zákonnou povinností svou konzervační sbírku uchovávat trvale. Dokumentace fyzického stavu a poškození, evidence průzkumů a zásahů slouží ke zkvalitnění péče o fondy a snadnějšímu rozhodování při ochraně fondů. Metodika umožní knihovnám a institucím uchovávajícím knihovní fondy získat přehled o fyzickém stavu fondů a využít toto pak pro plánování konzervačních a restaurátorských zásahů. Metodika by měla být využívána knihovnami, archivy, muzei, galeriemi apod.

D - článek ve sborníku – předpokládané vydání 2016, uplatnění výsledku 2017

Plnění:
Obě metodiky „**N_{met}** – Příprava novodobých knihovních fondů na hromadné odkyselování a kontrola kvality odkyselování – kritéria výběru a proces zpracování„ a „**N_{met}** - Metodika restaurování starých tisků před digitalizací„ budou koncem roku 2016 předány k certifikaci. Proces precizace textů metodik a odevzdání metodik k certifikaci byl odložen na konec roku 2016 z důvodu pořízení optických metod a zařízení, které umožní do metodik zapracovat kvalitnější fotografie sloužící k přesnějšímu zaznamenání skutečnosti, poškození apod.

N_{met} - Metodika dokumentace fyzického stavu a různých typů poškození historických fondů, zpracování a evidence konzervátorských a restaurátorských průzkumů s využitím systému ResIS (certifikace r. 2017). Je průběžně zpracováván způsob provozování a správy (viz Příloha č. 3).

V rámci navýšení byl prováděn vývoj intenzifikace metody odkyselování knih in situ ve víceúčelové vakuové komoře. Dílčí výsledky jsou uvedeny v Příloze č. 4. V dalším roce bude ve výzkumu pokračováno.

Jrec – Místo výsledku D byl odevzdán text článku k recenznímu řízení. Doposud nebyl text publikován.

Citace budoucí publikace je:
Jana Dřevíkovská, Jana Dernovšková, Martina Ohlídalová: The 11th Century Codex Vyssegradensis from the Collection of the National Library in Prague: Investigation and Consolidation Questions. 16th International Seminar „Care and Conservation of manuscripts“ (published conference lecture). Plán vydání konec roku 2016 - začátek roku 2017

Přednášky na “XVI. semináři restaurátorů a historiků, Opava 2016” ve dnech 23. – 26. května 2016 v Opavě (texty ve sborníku budou publikovány v roce 2017):

PhDr. Jan NOVOTNÝ, Ing. Magda SOUČKOVÁ, PhDr. Kamil BOLDAN: Identické inkunábule a staré tisky dlouhodobě uložené v odlišném prostředí: nedestruktivní porovnání fyzikálně-chemických vlastností papíru.

Ing. Martina OHLÍDALOVÁ, Ph.D. – Národní muzeum, Praha, BcA. Jana DŘEVÍKOVSKÁ, Národní knihovna České republiky, Praha, PhDr. Dagmar POSPÍŠILOVÁ – Národní muzeum, Praha: Průzkum dvou bohatě iluminovaných miniatur z indické sbírky Náprstkova muzea

Na “XVI. semináři restaurátorů a historiků, Opava 2016” ve dnech 23. – 26. května 2016 v Opavě byly prezentovány postery:

Ing. Petra VÁVROVÁ, Ph.D. – Národní knihovna České republiky, Praha: Odbor ochrany knihovních fondů Národní knihovny České republiky – činnosti, přístrojové vybavení a pět let aktivit

Zuzana ČERNEKOVÁ – Národní knihovna České republiky, Praha: Restaurování knihy komplexně zasažené plísní z fondu Slovanské knihovny – metodou strojního dolévání

Mgr. Barbora MOUČKOVÁ – Národní knihovna České republiky, Praha
Lucie STRAKOVÁ – Národní knihovna České republiky, Praha
David MIKA – Národní knihovna České republiky, Praha
BcA. Hedvika HERBSOVÁ – Národní knihovna České republiky, Praha
BcA. Jana DŘEVÍKOVSKÁ – Národní knihovna České republiky, Praha
Ing. Petra VÁVROVÁ, Ph.D. – Národní knihovna České republiky, Praha Zuzana ČERNEKOVÁ – Národní knihovna České republiky, Praha: Restaurování starých tisků před digitalizací aneb projekt „GOOGLE“

BcA. Zuzana MILNEROVÁ – Národní knihovna České republiky, Praha
BcA. Jana Suchá-Očková – Národní knihovna České republiky, Praha
Ing. Petra VÁVROVÁ, Ph.D. – Národní knihovna České republiky, Praha
BcA. Jana DŘEVÍKOVSKÁ – Národní knihovna České republiky, Praha
Mgr. Jindřich MAREK, Ph.D. – Národní knihovna České republiky, Praha
Markéta KROPÁČKOVÁ – soukromý restaurátor, Praha

Jan KLIMEŠ – soukromý restaurátor, Praha: Ukládání zlomků rukopisů v Národní knihovně České republiky

* * *

Informace o použití nákladů dle členění rozpisu rozpočtu vč. kopií účetních dokladů byla předána v rámci vyúčtování podpory za měsíce leden – listopad 2016 ve stavu zaúčtování k 30. listopadu 2016 v příslušných tabulkách vč. NNV s konkrétními názvy pořízených nákupů spotřebního materiálu, DDHM, investic, služeb, členského poplatku CERL, služebních cest vč. cestovních zpráv zahraničních služebních cest a cestovních příkazů v souladu s rozhodnutím o poskytnutí dotace vč. prognózy dočerpání dotace. Osobní náklady byly použity na zvýšení motivační složky platu členů týmu (viz dodaný přehled v rámci vyúčtování) a na dohody o provedení práce resp. pracovní činnosti s externími pracovníky na de facto posílení výzkumné kapacity týmů jednotlivých oblastí řešení.

V Praze dne 7. Prosince 2016

Na základě podkladů řešitelů/garantů jednotlivých oblastí zpracoval Mgr. Adolf Knoll

PhDr. Petr Kroupa

Pověřený řízením Národní knihovny České republiky

Pozn.: Přílohy k výsledkům příslušných oblastí, které nejsou umístěny na Internetu, jsou na přiloženém CD vždy v adresáři s číslem příslušné oblasti (např. Oblast_4)